

Uitvoeringsprogramma Duurzame Ontwikkeling 2020-2024

bij het Plan Duurzame Ontwikkeling Teylingen 2020-2024

Colofon

In opdracht van

Gemeente Teylingen
Contactpersoon: Rob de Mooij, coördinator duurzaamheid
R.deMooij@hltsamen.nl

Opgesteld door

SME
Bregje van den Brand en Jurgen Broeders
broeders@sme.nl
030-6358900

Teylingen/Utrecht, september 2020

Dit rapport is opgesteld door SME in opdracht van de gemeente Teylingen. Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden gebruikt zonder voorafgaande toestemming van deze partijen.

Inhoud

1. Uitvoeringsprogramma 2020-2024 4

1.1. Overkoepelend 4

1.1. Thema Energie 6

1.2. Thema Klimaatadaptatie 10

1.3. Thema Afval, grondstof, circulair 11

1.4. Thema Natuur, milieu, biodiversiteit 13

1.5. Thema Inclusieve samenleving 15

2. Scenariokeuzes 17

2.1. Vooraf 17

2.2. Budget en bestemming 17

1. Uitvoeringsprogramma 2020-2024

De acties die de gemeente de komende jaren neemt om toe te werken naar de beschreven ambities en doelstellingen zijn opgenomen in dit Uitvoeringsprogramma 2020-2024. Voor de jaren 2020-2022 is op basis van de nu beschikbare informatie een planning toegevoegd in onderstaand schema. De ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid gaan echter snel. De jaarlijkse evaluatie van het beleid duurzame ontwikkeling wordt aangegrepen om het uitvoeringsprogramma bij te stellen aan de hand van nieuwe ontwikkelingen en kansen en om een nieuwe 'jaarlaag' toe te voegen.

Bij de maatregelen en acties is aangegeven met welke punten uit het Collegewerkprogramma ze samenhangen.

In de tabellen is tevens opgenomen welke rol de gemeente inneemt per actie. Daarbij is gebruik gemaakt van de volgende cijferaanduidingen:

1. Kenniscentrum/bewustwording gemeenschap
2. Duurzame werkorganisatie/dienstverlener
3. Maatschappelijke facilitator
4. Zichtbare koploper en voorbeeld
5. Sturende rol

1.1. Overkoepelend

Nr.	Omschrijving	Portefeuille	Ambtelijke org.	Rol	2020	2021	2022	budget
1	**Teylingen wordt Global Goals gemeente** Aangeven dat Teylingen wil handelen in de geest van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de VN door een Global Goals gemeente te worden. Teylingen steunt daarmee de campagne Gemeenten4GlobalGoals. *Actie: raadsbesluit, onderdeel plan*	Duurzaamheid	Coördinator duurzaamheid	1	X			nvt
2	**Integrale aanpak in kader van Omgevingsvisie waarvan duurzaamheid deel uitmaakt** Actie: onderdeel maken van de opdracht opstellen Omgevingsvisie *Collegewerkprogramma: P1*	Ruimtelijke ordening	Ruimte	3	x	x	x	Onderdeel ontwikkeling Omgevingsvisie

3	**Duurzaamheidsmeter** Per jaar een standaard rapportage op basis van Telos (Duurzaamheidsmeter). Monitoring ontwikkeling in samenhang met monitoring Omgevingsvisie en TELOS. Gekoppeld aan SDG's. Eens in de vier jaar een uitgebreide rapportage, in het jaar voorafgaand aan verkiezingen. *Collegewerkprogramma: D3*	Duurzaamheid	Coördinator duurzaamheid	2	x	x	X	10.000 per jaar
4	**Actierapportage duurzaamheid bij Plan Duurzame ontwikkeling** Jaarlijks wordt een verslag met voortgang van de acties bij het Plan Duurzame Ontwikkeling Teylingen 2020-2024 opgesteld.	Duurzaamheid	Coördinator duurzaamheid	2	X	X	X	i.c.m. punt 3
5	**Ontwikkelen van een gemeentelijk financieel instrumentarium ten behoeve van duurzame impactsturing** Stapsgewijs doorontwikkelen via Financiën op basis eerste onderzoeken. Leidt tot effectief instrumentarium voor duurzame impact. In 2020: herziening Duurzaamheidslening op basis van evaluatie.	Financiën en belastingen	Financiën ism Coördinator duurzaamheid	3	x	x	X	Regulier budget buitenruimte
6	**Opstellen kwalitatieve regionale bedrijventerreinenanalyse en opstellen bedrijventerreinvisie met aandacht voor duurzaamheid** ○ Regionale visie op Holland Rijnland niveau. Er is een kwantitatieve en vervolgens een kwalitatieve behoefteraming opgesteld; de uitkomsten zijn regionaal besproken. ○ Vervolgstappen op lokaal niveau. Met name valt te denken aan de revitalisatie (inclusief verduurzaming) van bedrijventerreinen. ○ Bij financiering van stichting citymanagement zijn voorwaarden aangaande circulariteit op bedrijventerreinen en het verwerken van afvalstromen opgenomen. *Collegewerkprogramma: O15*	Economie	Economie; Ruimte	3				Regulier budget buitenruimte

1.1. Thema Energie

Binnen het thema Energie werkt de gemeente Teylingen aan SDG's:
7. Betaalbare en duurzame energie
9. Industrie, innovatie en infrastructuur
11. Duurzame steden en gemeenschappen
17. Partnerschappen om doelstellingen te bereiken

Nr.	Omschrijving	Portefeuille	Ambtelijke org.	Rol	2020	2021	2022	
Regierol energietransitie								
7	**Opstellen van een Regionale Energiestrategie (RES) binnen de regio Holland Rijnland** ○ Uitvoeren energieakkoord Holland Rijnland via 5 lijnen: energiebesparing, mobiliteit, zon op daken, ruimte&energie, warmte. ○ Oplevering van de RES 1.0 uiterlijk in juli 2021. ○ Verzelfstandigen Energietransitie als bestuurlijk onderwerp, expliciet maken op portefeuilleniveau; in de organisatie is het een apart team in wording. *Collegewerkprogramma: D1, D4, D5, D7*	Energietransitie	DZH-Energie	5	x	x		Aparte financiering Energietransitie
8	**Opstellen Lokale Energiestrategie (LES)** Vooronderzoeken lopen, uitwerking in 2021 conform het Plan van aanpak. De Transitievisie Warmte is onderdeel van de LES. Vaststelling door de raad uiterlijk eind 2021.	Energietransitie	DZH-Energie	5	X	X		Financiering via december circulaire
Voorbeeldrol gemeentelijke organisatie								
9	**Duurzaam gebruik en inkoop duurzame energie gemeentelijke organisatie**	Bedrijfsvoering	Facilitair	4	x			Onderdeel regulier budget bedrijfsvoering

	Actie 2020: voorbereidingen in regionaal verband volgende ronde aanbesteding energie, start in de loop van 2020. Dit betreft de inkoop van elektriciteit en gas. *Collegewerkprogramma: D8*							
10	**Ontwikkelen meerjarenplannen om gemeentelijk vastgoed energieneutraal en aardgasloos te maken** Aansluiten bij Meerjarig Onderhoudsprogramma om werk met werk te maken en de investeringskosten te kunnen faseren. In 2021 zal een investeringsvoorstel komen voor een eerste tranche van 5-8 gebouwen. Het verduurzamen van gemeentelijke gebouwen is een permanent proces. *Collegewerkprogramma: D12*	Onderhoud gemeentelijke gebouwen	Facilitair - gebouwenbeheer	4	x	x	x	Onderdeel regulier budget bedrijfsvoering – gebouwen beheer
11	**Verduurzamen gemeentelijk wagenpark (in 2025 duurzaam)** Actie: dit is een doorlopend proces; inmiddels zijn de meeste gemeentelijke voertuigen elektrisch aangedreven. *Collegewerkprogramma: D13*	Bedrijfsvoering	Facilitair	4	x	x	x	Regulier budget vervangingen
Met de samenleving								
12	**Aansluiten bij landelijke dagen met een duurzaam thema**	Duurzaamheid	Coördinator duurzaamheid	1	x	x	x	Onderdeel communicatie
13	**Prestatieafspraken maken met woningcorporaties** o Afspraken om sociale woningvoorraad energieneutraal en gasloos te maken o nieuwbouw energieneutraal Actie: afspraken 2020 gemaakt, te monitoren *Collegewerkprogramma: P13*	Wonen	Ruimte	3	x			Onderdeel regulier budget
14	**Doelgroepenaanpak energietransitie, gericht op energiebesparing en opwek van duurzame energie** o 2020: Campagne Regeling Reductie Energieverbruik (RRE) door middel van voucheractie, advies, etc. We betrekken lokale en regionale ondernemers met kennis en kunde en geven hen een prominente rol bij de energietransitie.	Energietransitie	Ruimte-Energietransitie	1+3	x	x	x	RRE voor 2020: 432.000 + 40.000

	○ Bewoners en ondernemers met kennis ondersteunen om energie te besparen, o.a. door middel van energiecoaches en het DuurzaamBouwloket. ○ Landelijke Energiebespaarlening promoten voor inwoners ○ Afspraken maken met scholen, zorginstellingen, bedrijventerreinen, MKB-bedrijven en bewoners, energie- en buurtcoöperaties							
15	**Aanbieden financiering aan inwoners en organisaties** ○ Inzetten op doelgroepgerichte financiering bij duurzaamheidsleningen ○ Duurzaamheidslening beschikbaar *Collegewerkprogramma: D9*	Duurzaamheid	Coördinator duurzaamheid	3	x	x	x	Werkbudget dzh-leningen
16	**Doorlichten beleidsregels voor energieopwekkende voorzieningen bij monumenten** Beleidsregels voor zonnepanelen op monumenten zijn inmiddels vastgesteld. *Collegewerkprogramma: D8*	Monumentenzorg / Energietransitie	Ruimte Beleid en advies Monumenten	3	x			
17	**Ondersteunen verduurzaming sportaccommodaties** Actie: sturen op verduurzaming bij nieuwbouw, onderhoud en gebruik. *Collegewerkprogramma: E22*	Sportaccommodaties	MO-Sport	2	x	x	x	Onderdeel regulier budget MO
18	**Opstellen uitvoeringsprogramma om gebouwen van het primair onderwijs te verduurzamen** ○ Voorbereiden nieuwbouw De Kinderburg / De Rank ○ Voorbereiden uitbreiding Andreasschool ○ aanbod aan scholen in 2019 voor quick scan, monitoring. Uitvoering loopt door in 2020. ○ Voor 2023 wordt een Integraal Huisvestingsplan opgesteld. *Collegewerkprogramma: E19*	Onderwijs (huisvesting)	MO-Onderwijs	2	x			Onderdeel regulier budget MO
19	**Stimuleren en faciliteren plannen ontwikkelaars, corporaties, bedrijven en particulieren die bijdragen aan duurzaamheid.** ○ ontwikkeling van de innovatieve projecten Langeveld en Stationslocatie Voorhout.	Ruimtelijke ordening	Ruimte Planvorming	3	x	x	X	MMT: 118.000 Duurzaamheids prijs: 10.000

	○ vanaf 2020 inzet Kader DGO; specifieke gebieds-ontwikkelingen domein Ruimte. ○ Stimuleren en ondersteunen ondernemers om te investeren in innovatie en verduurzaming, o.a. via Economische Agenda Duin- en Bollenstreek, Duurzaamheidsprijs, Projecten programmabureau Greenport. *Collegewerkprogramma: O10, P8, P16*							Methode DGO benutten: budget Ruimte
Duurzame mobiliteit								
20	**Verduurzamen OV** Door deel te nemen aan het Programma Duurzame mobiliteit van het regionaal Energieakkoord; ○ onderzoek mogelijkheden lightrailverbinding; ○ ontwikkeling van OV-visie Holland Rijnland; ○ Realisatie maatregelen HOV-verbinding Noordwijk-Schiphol *Collegewerkprogramma: P47*	Verkeer en vervoer	Mobiliteit	3	x	x	x	Regulier budget Ruimte
21	**Laadpalenbeleid: Uitvoering geven aan Programma Duurzame mobiliteit van regionaal Energieakkoord Holland-Rijnland:** ○ Maatregelen nemen op gebied van laadpalen (aansluitend op activiteiten HR) ○ 2020: Ontwikkeling regionale plaatsingskaart *Collegewerkprogramma: D6*	Verkeer en vervoer	Mobiliteit	3	x	x	x	Regulier budget Buitenruimte
22	**Opstellen beleid deelauto's in Holland-Rijnland verband dat lokaal verder ingevuld kan worden.** ○ Activiteit Holland Rijnland regionaal. Op te nemen in de Regionale/Lokale Energie Strategie. ○ Beleid deelauto's wordt ontwikkeld binnen de werkgroep Duurzame Mobiliteit Holland Rijnland. De resultaten hiervan worden in 2020 zichtbaar. ○ Plan voor 2 deelauto's per kern wordt uitgewerkt in 2020. *Collegewerkprogramma: D6*	Verkeer en vervoer	Mobiliteit	3	x			Financiering bij aanvraag
23	**Stimuleren van fietsen** ○ Campagne om fietsen naar werk te promoten, zo mogelijk regionaal	Verkeer en vervoer	Mobiliteit	1				

1.2. Thema Klimaatadaptatie

Binnen het thema Klimaatadaptatie werkt de gemeente Teylingen aan SDG's:
6. Schoon water en sanitair
11. Duurzame steden en gemeenschappen
13. Klimaatactie
17. Partnerschappen om doelstellingen te bereiken

Nr.	Omschrijving	Portefeuille	Ambtelijke org.	Rol	2020	2021	2022	
24	**Voorlichting geven aan en stimuleren van bewoners** o Twee keer per jaar voorlichtingscampagne Operatie Steenbreek o Bij nieuwbouw worden bewoners actief benaderd om tuinen duurzaam in te richten *Collegewerkprogramma: P24*	Buitenruimte	Buitenruimte	1	x	x	x	Onderdeel regulier budget Buitenruimte
25	**Activeren van hoveniers en tuincentra** Activeren van hoveniers en tuincentra om hun klanten (bewoners, bedrijven en projectontwikkelaars) duurzamer en bewuster te laten kiezen voor toekomstbestendige groenoppervlakte. o 2021: Organisatie van bijeenkomsten.	Buitenruimte	Buitenruimte	1		x		Onderdeel regulier budget Buitenruimte
26	**Onderzoek alternatieve duurzame maatregelen opvang/afvoer regenwater en toepassen waar mogelijk** o 2020: Opstellen Waterbeheerplan o vervolgens wordt het nieuwe beleid opgenomen in het handboek Buitenruimte *Collegewerkprogramma: D11*	Buitenruimte	Buitenruimte	3	x			Onderdeel regulier budget Buitenruimte
27	**Aantal vierkante meters verharding in de openbare ruimte daar waar mogelijk verkleinen** Initiatiefvoorstellen van inwoners kunnen beoordeeld worden. *Collegewerkprogramma: P24*	Buitenruimte	Buitenruimte	2	x	x	x	Onderdeel regulier budget Buitenruimte

28	**Opstellen uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie op basis van uitkomsten klimaatstresstest** ○ 2020: In een uitvoeringsprogramma wordt door Buitenruimte invulling gegeven aan de (mogelijke) uitvoering. *Collegewerkprogramma: D10*	Buitenruimte	Buitenruimte	3	x			Onderdeel regulier budget Buitenruimte

1.3. Thema Afval, grondstof, circulair

Binnen het thema Afval, grondstof, circulair werkt de gemeente Teylingen aan SDG's:
8. Eerlijk werk en economische groei
11. Duurzame steden en gemeenschappen
12. Verantwoorde consumptie en productie
14. Leven met water
17. Partnerschappen om doelstellingen te bereiken

Nr.	Omschrijving	Portefeuille	Ambtelijke org.	Rol	2020	2021	2022	
29	**Stimuleren circulaire economie in Teylingen** ○ promoten bij bedrijfsleven en instellingen ○ 2021: Opstellen beleidsplan inclusief actieprogramma circulaire economie. Een onderdeel hiervan is circulair inkopen.	Economie	Ruimte	1	x	x	x	30.000 opstellen beleidsplan + actieprogramma
30	**Participatief afvalbeleid om doelen afvalinzameling te halen** In 2020 scheiden we 75% van ons afval. De hoeveelheid restafval per inwoner gaat daarmee omlaag naar maximaal 100 kilo per jaar. In 2025 resteert er nog gemiddeld maximaal 30 kilo restafval per inwoner. In 2020 is daarvoor nieuw afvalbeleid opgesteld en behandeld in de raad. Uitvoering is in gang gezet. *Collegewerkprogramma: P30*	Afvalverwerking	Buitenruimte	3	x	x	x	Regulier budget Buitenruimte

31	**Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) doorvoeren in interne bedrijfsvoering om in 2025 100% duurzaam in te kopen** ○ Uitvoering van het Actieplan MVI ○ Procesborging ○ Bij aanbestedingen worden ook uitdagingen voor energiebesparing en lokale/regionale opwekking onderdeel gemaakt *Collegewerkprogramma: D14*	Bedrijfsvoering	Bedrijfsvoering	1	x	x	X	Regulier budget Bedrijfsvoering
32	**Educatieprojecten en campagnes rond zwerfafval** ○ Educatieprojecten voor scholen via NMCX/Let's do it kids. ○ Ondersteunen van ZAP-ers (**Z**werf**A**fval**P**akkers) met materialen ○ Postercampagne tegen zwerfafval *Collegewerkprogramma: D16, P31, P32*	Buitenruimte	Buitenruimte	1	x	x	x	Regulier budget Buitenruimte
33	**Uitvoeren pilots toepassing gerecyclede producten in de buitenruimte** Circulaire voorbeeldprojecten o.a. op gebied van spelen, straatmeubilair en beschoeiing. *Collegewerkprogramma: P29*	Buitenruimte	Buitenruimte	1+3	x	x	x	Regulier budget Buitenruimte
34	**Opstellen notitie hergebruik bedrijfsafval** ○ 2020-2021: Inventariserende studie naar hergebruik bedrijfsafval bij andere gemeenten ○ Paragraaf over vraagstuk "hoe kunnen we in gezamenlijkheid met het bedrijfsleven een bijdrage leveren aan circulaire economie" wordt onderdeel van nieuwe VANG-beleid.	Economie	Ruimte	3	x	x		
35	**Duurzaam bouwen** ○ Van projectontwikkelaars vragen dat ze zich specialiseren in duurzaam bouwen en voortrekkersrol spelen in technologische ontwikkeling en innovatie, en dat benutten. ○ Implementatie van het Kader DGO, waarvan duurzaam bouwen onderdeel is.	Ruimtelijke ordening	Ruimte	3	x	x	x	Regulier budget Ruimte voor implementatie Methode DGO
36	**Inventarisatie knelpunten gescheiden afvoer bouwafval** *Collegewerkprogramma: P15*	Milieu	Ruimte, via Omgevingsdienst	3		x		

37	**Stimuleren van de deeleconomie in Teylingen** Onder andere via kringloopwinkels, weggeefwinkel, uitwerking van een initiatief voor deelauto's (2021).	Economie	Ruimte	1	x	x		Onderdeel circulair beleidsplan
38	**Onderzoeken mogelijkheden bronscheiding bij plaatsing van afvalbakken in recreatiegebieden** o 2021: Inventarisatie bij omliggende gemeenten. *Collegewerkprogramma: P31*	Afvalverwerking	Buitenruimte	3		x		Buitenruimte

1.4. Thema Natuur, milieu, biodiversiteit

Binnen het thema Natuur, milieu en biodiversiteit werkt de gemeente Teylingen aan SDG's:
8. Schoon water en sanitair
14. Leven met water
15. Leven op het land
17. Partnerschappen om doelstellingen te bereiken

Nr.	Omschrijving	Portefeuille	Ambtelijke org.	Rol	2020	2021	2022	
39	**Opstellen Kader Duurzame Gebiedsontwikkeling en Handboek Duurzaam Inrichten en Beheren van de Openbare Ruimte en gebruik ervan** o Op biodiversiteit gericht beheer nog nadrukkelijker meenemen in de planfase o Het Kader Duurzame gebiedsontwikkeling is in 2019 opgesteld. Besluitvorming over beschikbaar kader DGO in de raad in 2020. o 2020-2022: Werken aan de hand van digitaal Handboek DIBOR o Bij ontwikkeling van een woningbouwlocatie aandacht voor groen- en recreatieve voorzieningen in de wijk. *Collegewerkprogramma: P12, P18, P23, P24*	Buitenruimte	Buitenruimte	2	x	x	x	Onderdeel regulier budget Buitenruimte

40	**Opstellen uitvoeringsprogramma biodiversiteit** ○ In 2019 is een inventarisatie natuurvriendelijke oevers uitgevoerd ○ In 2021: in participatie opstellen uitvoeringsprogramma biodiversiteit met extra aandacht voor groen, natuurvriendelijke oevers en maaien bij (her)inrichting en beheer woonwijken *Collegewerkprogramma: P21, P22*	Natuur en groen	Ruimte	3		x		30.000
41	**Uitvoeren Project handhaving Buitengebied met aandacht voor ruimtelijke duurzaamheid** Actie Buitenruimte/Handhaving, loopt – status rapporteren. *Collegewerkprogramma: P20*	Buitenruimte	Buitenruimte	2	x	x	x	Onderdeel regulier budget Buitenruimte
42	**Groene participatie** Bewoners stimuleren en ondersteunen hun tuin of buurt te vergroenen (o.a. ondersteuning van buurtinitiatieven zoals buurttuinen, Operatie Steenbreek, natuurverenigingen, samenwerking met GroenDichterbij). *Collegewerkprogramma: P23, P24*	Buitenruimte	Buitenruimte	3	x	x	x	Regulier budget Buitenruimte
43	**Versterken regionale groeninfrastructuur** door uitvoeren van gebiedsprogramma Bloeiende Bollenstreek en regionale samenwerking in het kader van Leidse Ommelanden en Hollands-Utrechts plassengebied. ○ consultatie met Groene cirkel bijenlandschap ○ deelnemen aan Landschapstafels met focus op lokale projecten, zoals het weidevogelreservaat ○ Natuurwaarde van het veenweidegebied krachtig uitdragen bij regionale positionering. *Collegewerkprogramma: P17, A18*	Natuur en groen	Ruimte, Buitenruimte	2	x	x	x	Regulier budget Buitenruimte en aanvragen voor projecten
44	**Op basis van metingen waar nodig maatregelen nemen om luchtkwaliteit te verbeteren** Metingen vinden plaats via de Omgevingsdienst. *Collegewerkprogramma: P26*	Milieu	Ruimte, via Omgevingsdienst	2	x	x	x	

1.5. Thema Inclusieve samenleving

Binnen het thema Inclusieve samenleving werkt de gemeente Teylingen aan SDG's:
1. Geen armoede
4. Kwaliteitsonderwijs
5. Gendergelijkheid
6. Schoon water en sanitair
8. Eerlijk werk en economische groei
9. Industrie, innovatie en infrastructuur
10 Ongelijkheid verminderen
11. Duurzame steden en gemeenschappen
14. Vrede, veiligheid en sterke publieke diensten
17. Partnerschappen om doelstellingen te bereiken

Binnen het thema Inclusieve samenleving draait het er om dat iedereen in Teylingen mee kan doen aan duurzame ontwikkeling. Projecten als buurtgroen, energiebesparing op straat/wijkniveau, de inzet van energiecoaches leiden tot meer sociale cohesie, als afgeleide van de projecten die bij bovenstaande thema's zijn opgenomen. Duurzame lokale acties worden veelal opgezet vanuit vrijwilligersinbreng, buur-helpt-buur varianten en heel lokaal op buurt- en of wijkniveau. Daarmee is de "inclusieve samenleving" een middel, een voorkeursroute om samen met inwoners duurzame ontwikkelingen na te streven.

Nr.	Omschrijving	Portefeuille	Ambtelijke org.	Rol	2020	2021	2022
45	**Oprichten Taskforce Duurzaamheid** We richten binnen de gemeente een Taskforce Duurzaamheid in die op zoek gaat naar innovatieve kansen voor de gemeente Teylingen om verder te verduurzamen. De Taskforce staat onder regie van de wethouder Duurzaamheid en werkt nauw samen met partners in de gemeente: bedrijven, organisaties, inwoners. We betrekken lokale en regionale ondernemers met kennis en geven hen een prominente plek bij de energietransitie. We dagen ondernemers uit om zich aan te sluiten bij de nog op te richten Taskforce. In 2020-2021 wordt de gewenste invulling bepaald op initiatief van de raad. *Raadsprogramma Duurzaamheid 31 mei 2018: actie 18*	Duurzaamheid		2	x	x	

46	**Uitvoeren Social Return on investment** ○ Onderdeel van het Actieplan MVI. *Collegewerkprogramma: E16*	Bedrijfsvoering	Facilitair, MO	4	x	x	x

Binnen de andere thema's zijn maatregelen en acties opgenomen die bijdragen aan de doelstelling van het thema Inclusieve samenleving. Enkele voorbeelden daarvan zijn: straatprojecten en de inzet van energiecoaches (Energietransitie), groenparticipatie (Klimaatadaptatie & Natuur, milieu, biodiversiteit), ondersteuning van zwerfafvalpakkers en samenwerking met de werkgroep Fairtrade (Grondstof, afval, circulair).

2. Scenariokeuzes

2.1. Vooraf

In het raadsprogramma Vitaal Teylingen is duurzame ontwikkeling integraal door alle programma's heen onderdeel van de programmadoelstellingen gemaakt. Duurzame ontwikkeling is geen losstaand onderwerp, maar integraal onderdeel van ons werken en leven. In het collegewerkprogramma zijn in de verschillende programma's en portefeuilles al veel acties opgenomen die bijdragen aan duurzame ontwikkelingen in Teylingen.

Bij het opstellen van het Uitvoeringsprogramma Duurzame ontwikkeling Teylingen is hier rekening mee gehouden; veel acties uit het collegewerkprogramma zijn opgenomen in het overzicht. De uitvoering van acties is echter al helemaal of gedeeltelijk onderdeel van het reguliere programma van een domein geworden. Bij de bestemming van het beschikbare duurzaamheidsbudget houden we hier ook rekening mee.

2.2. Budget en bestemming

Bedragen x €1000

= vastgelegd budget

rode tekst = activiteiten die bij andere domeinen zijn ondergebracht of waarover nog besloten moet worden

	2020	2021	2022
Energietransitie			
Bijdrage centrale organisatie Holland Rijnland Energietransitie	**40**	**40**	**40**
Ontwikkeling LES/RES/TVW *Financiering via bijdrage opgenomen in de decembercirculaire 2019*	**50**	**50**	**50**
Energiebesparing inwoners: RRE-campagne (subsidie) *verplichte besteding in 2020 (verlengd tot 31 maart 2021)*	**432**		
Energiebesparing inwoners: aanvullende campagne *aanvullende doelgroepenactiviteiten, inzet lokale actiemiddelen*	**40**		
Doelgroepenaanpak Energiebesparing in gebouwde omgeving (onderdeel LES)			
Ontwikkelen meerjarenplannen om gemeentelijk vastgoed energieneutraal en gasloos te maken (=goede voorbeeld)			
Ondersteunen verduurzaming sportaccommodaties			
Opstellen uitvoeringsprogramma om gebouwen van het primair onderwijs te verduurzamen			
Ondersteuning energietransitie bedrijven			

De Energietransitie heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld tot een afzonderlijk en omvangrijk werkveld, en steeds meer als zelfstandig te beschouwen portefeuille en (deel)programma in de gemeentelijke organisatie. Met de Regionale en Lokale Energie Strategieën (RES en LES) en een daaraan te koppelen uitvoeringsprogramma wordt deze ontwikkeling eind 2021 in principe voltooid.

Klimaatadaptatie			
Klimaatadaptatie en alle daarmee samenhangende taken zijn onderdeel van de reguliere activiteiten van het domein Buitenruimte.			

(Circulaire) Economie			
Duurzaamheidsprijs *deelname aan regionale samenwerking*	**10**	**10**	**10**
Meermaker Teylingen	**118**		
Opstellen beleidsplan Circulaire Economie		**30**	
Opstellen notitie hergebruik bedrijfsafval			

Met de uitwerking van een beleidsplan Circulaire Economie krijgt het thema een volwaardige en zelfstandige uitwerking.

Natuur, milieu en biodiversiteit			
NOC Koudenhoorn ontwikkeling natuurparticipatie	**10**	**10**	**10**
Opstellen uitvoeringsprogramma biodiversiteit (in participatie) bij rapport Biodivers en duurzaam Teylingen (2019)		**30**	

Met de uitwerking van het interne rapport Biodivers en duurzaam Teylingen naar een uitvoeringprogramma krijgt het thema Natuur en biodiversiteit een volwaardige en zelfstandige uitwerking.

Inclusieve samenleving			
Participatieprojecten bij diverse thema's			

Veel activiteiten die gericht zijn op een inclusieve samenleving, zijn onderdeel van het domein Maatschappelijke Ondersteuning.

Overkoepelend			
Communicatie/bewustwordingscampagnes	**25**	**25**	**25**
Monitoring	**10**	**10**	**10**
Afronding plan			
Bevordering integraal werken/programma duurzaamheid intern			

Gemeentelijk budget beschikbaar	**264**	**364***	**364***
Subsidie en extra financieringen	**482**		
Totaal	**746**		
Geplande uitgaven totaal	**735**	**205**	**145**
Resteert bestedingsruimte	**11**	**159***	**219***

*afhankelijk van besluitvorming bij de begrotingsraad op 5 november 2020; de besteedbare ruimte in 2021 en 2022 is verhoogd met € 118.000.

Veel activiteiten in het kader van duurzame ontwikkeling zijn al opgenomen of worden opgenomen in de reguliere gemeentelijke programma's. Voorbeelden van activiteiten die daarom niet meer vanuit het duurzaamheidsbudget (zullen) komen zijn:

- Klimaatadaptatie: stresstest, risicodialoog, maatregelenplan, participatie – Domein Buitenruimte

- Groenparticipatie – Domein Buitenruimte
- Methode DGO en gebruik bij ontwikkelingen – Domein Ruimte en Buitenruimte
- Handboek Buitenruimte - Domein Buitenruimte
- Verduurzaming sportlocaties - Domein MO
- Verduurzaming onderwijslocaties - Domein MO
- Verduurzaming gemeentelijke gebouwen – Domein Bedrijfsvoering, gebouwenbeheer
- Maatschappelijk Verantwoord Inkopen – Domein Bedrijfsvoering
- Gebiedsontwikkelingen natuur – via de Landschapstafels Duin- en bollenstreek en Leidse Ommelanden – Domein Buitenruimte